

De Brielse eikelmuis

Welke zoogdieren kwamen in vroeger tijden in Nederland en/of Vlaanderen voor maar verdwenen uit de lage landen? Jelle Reumer, directeur van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, blikt in deze rubriek terug.

Ooit ben ik begonnen met spits- en eikelmuisen. In mijn allereerste paleontologische publicatie die ver in het vorige millennium verscheen, beschreef ik een endemische spitsmuis en een dito eikelmuis uit het Pleistoceen van Mallorca – een eiland waar ik als paleontoloog, bioloog en gastrofiel liefhebber van *sobrasada* en *olives trencats* nog altijd graag kom. Eikelmuisen zijn erg leuke fossielen, althans: hun kiesjes zijn dat, want dat is meestal het enige dat je kunt vinden. Eikelmuisen zijn overigens altijd leuk, in de tijd dat ik veel braakballen pluisde tijdens kampeervakanties in Frankrijk was het telkens een verrassing om tussen de duizenden *Microtus*-resten ineens dat leuke geperforeerde onderkaakje van een *Eliomys* aan te treffen. Of een los kiesje, zo'n plat geribbeld tafeltje met drie of vier pootjes. Op de een of andere manier vond ik het altijd buitengewoon esthetische dingetjes, niet alleen dus de beestjes zelf met hun harige pluimstaart en hun guitige boevenmaskertje, maar juist ook die kiesjes. Piepklein natuurlijk, maar onder een binoculair openbaart zich een wereld aan ribbeltjes en geultjes, net als bij de mammoetkies haaks op de kaakrichting, maar dan zijn ze erg laagkronig en dus niet slijtagebestendig. Het zijn duidelijk geen grase-

ters, dat zie je al aan de kiesjes.

Op sommige Middellandse Zee-eilanden kwamen in het Pleistoceen endemische eikelmuisen voor, ze kregen aanvankelijk vaak andere genusnamen (zoals *Hypnomys* of *Leithia*), maar intussen is duidelijk dat het allemaal *Eliomys*-soorten waren. Onder andere op Mallorca, Menorca en

'Het zijn duidelijk geen graseters'

Malta kwamen ze voor. Het waren typische eilandknaagdieren, een beetje groter dan hun neefjes op het vasteland, precies zoals dat hoort volgens de evolutionaire Island Rule. Ze zijn allemaal uitgestorven, die eilandiekelmuisen, maar intussen zit *Eliomys quercinus* himself op veel van de

Mediterrane eilanden, al of niet opzettelijk ingevoerd door de mens.

Bij ons in Nederland is de eikelmuis een zeldzame verschijning. In Limburg zitten af en toe wat eikelmuisen in de braamstruiken, maar veel stelt het allemaal niet voor. Dus wie schetste mijn verbazing dat er in de boring Zuurland ineens een paar eikelmuisjes bleken te zitten. De boring Zuurland is een zeer professionele amateurboring in de

buurt van Brielle, waar de heer Leen Hordijk naar fossielen boort en daarbij af en toe tot in het vroege Pleistoceen prikt. In lagen op een diepte tussen 42 en 64 meter beneden het maaiveld kwamen kiesjes tevoorschijn van de laat-Pliocene en vroeg-Pleistocene hazelmuis *Muscardinus plio-*

caenicus en van een nog onbekende en eveneens niet meer bestaande soort eikelmuis. Deze laatste hebben we toen *Eliomys briellensis* genoemd, naar de vindplaats. In het Nederlands: de Brielse eikelmuis. Het waren zeldzame vondsten, want ook in de Zuurlandboringen kwamen oneindig veel meer woelmuisen en ander klein knaagdierlijks tevoorschijn dan deze leuke slaapmuisjes.

In Brielle waren ze er wel mee verguld. De soort is destijds (in 2001) ten doop gehouden in het voormalige stadhuis op de Markt van Brielle, waarbij de originele tekening van de fossiele Brielse kiesjes aan de burgemeester werd aangeboden. Die hangt daar vast nog wel eens (de tekening, bedoel ik).

